

Мусулмонлар орасида минг уч юз йилдан бери ота-боболаридан мерос қолиб келган жуда кўркунчлик юкма касал ҳукм суриб келаётибдириким, ул ҳам хотунжаллобликдир. Бу касал, қулгуна ва кайсари ноҳунадан ҳам ёмонроқ бўлиб, саноксиз хотун-кизларимизни бахти қаро қилди. Хадсиз сингил-опаларимизни тириклай қора тупроққа топшириб келди.

Таг-тагини суриштириб келсангиз, бу юкма касал бизга йўқсул оталаримиздан эмас, балки кўзи чиккур амир ва хонларимиздан, қорни ёрилгур мулла ва бойларимиздан юқуб келгандир. Муллаларимиз фатвои шаръий бердилар. Подшоҳ ва шаҳаншоҳларимиз ўзларининг ўрдаларини жориялари билан тўлдурдилар. Диндор уламоларимиз «Мухаммад уммати кўпайсун» деб далолати хайрда бўлдилар. Бой ва сарватдорларимиз хотунни кўпайтириб, шариат юзасидан тўртдан ошугини сўфи қилиб кўйдилар...

Мана, бизнинг ҳақпараст мусулмонларимиз орасида бирдан ошиқ хотун олиш шу йўсинда бошланиб, шу равишда давом этди. Гўр-багўр кетгур ота-боболаримиздан шу тариқада бизга мерос қолиб келди.

Энди опа-сингилларимизнинг ҳуқуқини поймол қиладургон ва уларнинг бахтини ўйунчоқ қилгон хотунжаллобларимизнинг ички-оилавий турмушларига бир кўз қолайлик. Қани, булар ўз хотунларига қандай муомала қиладир-лар ва нечук қайф сурадирлар?

Бирдан ортиқ хотун олгон қишининг тирикчилиги, айш-ишрати жуда қизиқдир. Бошлаб шуни айтиб берайлиққим, бундай уйда ишк-мухаббат, садокат ва тўгрилик деган нарса сира бўлмас. Сиз ҳар қун тўй-томошага бораман десангиз, тўп-тўгри икки хотунлик ўртоқингизнинг уйига боринг. Тиётрларда, сирқларда кўрмаган ажойиб томошани шунда кўрасиз. Хотунлардан бири «қолоний» деб қақирса, бошқаси «домона» деб жақоб берадир. Бундай уйда ҳар вақт ош деб тошни едиралар. Қош тузатаман деб кўзни қиқарадирлар... Бириси эшиқдан қараса, униси тешиқдан қарайдир. Буларнинг ўртасида қунда неча қатла қилла узуш, ёқа йиртиш ҳам воқеъ бўлиб турадир...

Мудоҳона ва мунофиқлик илмини ҳатм қилгон эр ўз хотунларини, бир томондан, турлик қалати нарқалар билан, бошқа томондан, «қамқи» сиёсати билан унча-қунча алдаб турса ҳам, леқин бу алдашлар қўб вақт давом этмас. Охири, ё эр хотундан безор бўлиб уни хайдайдир ёқи хотун ажралиб ўзини қутқарадир... Шундай бўлмагонда иққовидан бири

албатта сил бўлиб ўладир...

Шуни ҳам айтиб ўтиш керакким, икки хотунлик оилаларнинг эрлари кўпинча даюсмизож ва хунаса афт бўлиб, хотунлари ҳам бир мунча сатангтабиат ва олифтахўй бўладирлар... Биз хотунларнинг бу айб ва гуноҳини хамиятсиз эрларнинг бўйнига кўямиз. Чунки бу ишларнинг бош сабаби ҳам шулардир.

Мулла Жунбул

«Машраб», 1924 йил, 7 - сон